

Василь Врублевський

Кава-сутра

трАКТат

Персонажі

Роман.

Ната.

Маргарита (вона ж **Марго**).

А К Т

перший

Кімнатка. Вікно. Телевізор. На телевізорі — кришталева ваза. У вазі — трійко гвоздик.

Шафа. Журнальний столик. Два стільці. Крісло-гойдалка. Диван.

Чоловік років сорока (із невеликим доважком). Сидить на дивані і гортає журнальчика. Гортає мляво, ніби знічев'я. Вряди-годи, одначе, на обличчі його з'являється щось віддалено подібне на зацікавленість. Але й насправду — лише віддалено подібне. Схоже, цим гортанням він просто збавляє час.

Думки його (і це вже не здогад, а очевидність) кошляться деінде. Найвірогідніше — вони невловимі навіть для нього самого, й навряд чи зміг би він із

певністю сказати, де вони саме, які вони і про що...

Та ось раптом чоловік міниться в очах, брови смикаються, губи стискаються.

Подив? Збентега? Неймовірність негаданого відкриття? Враженість і ураженість тим відкриттям? Спалах?

Так, спалах. Але: чого? Не банального ж прозріння!..

Він і сам нічого з того не розуміє, йому несла те збагнути. Якби зміг, якби здужав збагнути — то й насправді було б... ніщо інше, як банальне прозріння...

Поволі, неквапно плине час.

Поволі, неквапно сіпаються чоловікові вуста. І здається, немовби все в ньому тільки й чекало цього заледве помітного поруху, бо одразу ж по тому чоловік рвучко смикає плечем (ніби стріпує заціпеніння), відкладає убік чтиво і тихо, умиротворено, навдивовиж рівним голосом промовляє:

«Жінкам, котрі люблять мене,
Це безумне безумство прощаю, —
Бо ж не відають, що творять!»

Якийсь (зовсім недовгий) час сидить у задумі. Затим на вуста набігає посмішка, в якій однаковою мірою можна розгледіти і зверхність, і розгубленість, і... і... Та все що завгодно!

Побіч, із дверей, виставивши поперед себе тацю,

з'являється («Випливає лебідочка біла на плесо, де лебідь чека...») Ната.

НАТА . А ось і я!

РОМАН . Нарешті!

НАТА . Що, знудився?

РОМАН . А як ти гадаєш?

НАТА . Я не циганка, щоб гадати. Я знаю, що знудився. Але, погодься, моєї вини у цьому ніц нема — ти ж прийшов так несподівано, без попередження! (*Ставить тацю на стіл*). На жаль, нічого не вдієш: хочеш не хочеш, а доведеться ще трішечки понудьгувати — я знову щезаю у напрямку кухні.

РОМАН . Це зайве! Не треба нічого видумувати, я не голодний.

НАТА . Мене це не обходить. Маю гандж приймати гостей як годиться.

РОМАН . Облиш, який ще гість! Зайшов просто посидіти з тобою, побалакати...

НАТА . Що, тільки побалакати?

Сідає з протилежного краю дивана, розгладжує на колінах квітчастий халат.

РОМАН . Ну... Не тільки...

НАТА . Цікаво-цікаво! А що ще?

РОМАН . Давно не бачилися... Скучив...

НАТА . Навіть так?

РОМАН . Так...

НАТА . Ох, який пасаж! Ще трохи — і повірю.

РОМАН (*здивовано*) . Про що це ти?

НАТА . Та все про те ж!

*Закидає голову, заплющує очі і, схрестивши долоні
внизу живота, декламує:*

А лібідо після обіду

Втамування, либонь, вимагає.

Втамувати лібідо після обіду —

Все одно що утратить до раю!

РОМАН (*розгублено*). О!.. Ти... Ти...

НАТА . Ну-ну, не затинайся! Це не в твоєму стилі!

РОМАН . Ти непередбачувана...

НАТА . Хіба це погано? Кажуть же: чим більше в жінці непередбачуваного, тим вона бажаніша...

РОМАН (*робить спробу перейнятися її настроєм*). Так-то воно так, одначе...

НАТА . Що — одначе?

РОМАН . Дивно! Цей вірш... З яких це пір ти стала захоплюватися поезією?

НАТА . А що, це кепсько?

РОМАН . Кепсько? Ні! Але... Ти змінилася...

НАТА . На краще? На гірше?

РОМАН . Розкутішою стала...

НАТА . Тобі це не подобається?

РОМАН . Та ні, ні... Тобто, навряд...

НАТА . Тебе не збагнути! Не погано, але й не добре... Якась суцільна невизначеність. Зате ти не змінився. Аніскілечки! Ні на граминку!

РОМАН . А що ж ти хочеш? Я вже давно не хлопчик. У моєму віці належить остерігатися різких рухів...

НАТА . Твоя дотепність, любий, не вражає! Власне, це й не дотепність навіть, а лише намагання виглядати дотепним. Цілковито даремне, зауваж, намагання.

РОМАН . Даремне?

НАТА . Атож, даремне! Бо годі сподіватися на успіх: нещира, награна бадьорість не викличе в моїй душі нічого з того, на що ти сподівався б!

РОМАН (*збентежено*) . Схаменися, поки у мене дах не зсунувся! Шекспіра начиталася?

НАТА . Шекспір? При чому тут Шекспір?

РОМАН . При чому? А ти послухала б себе! (*Намагається імітувати Натин голос.*) «Годі сподіватися на успіх, бо награна твоя бадьорість в моїй душі не викличе нічого»... Майже Офелія!

НАТА . О, це так мило із твого боку!

Офелія... Що ж, я втішена. Йй-бо, втішена. Все-таки
Офелія — це ліпше, аніж Дунька для забав.

РОМАН . Облиш!

НАТА . Що — облишити?

РОМАН . Усе!

НАТА . Усе?

РОМАН . Нато! Ти ж розумна жінка. Навіщо
ці балачки про старі болячки? Ми ж домовилися
більше не торкатися цієї теми... Ані тобі, ані мені
такі розмови не потрібні, це ж очевидно!

НАТА . Оче-видно! Тобто: те, що бачиш. Так?
Але ж ти дивишся на світ своїми очима, а я —
своїми. Отже, ми й бачимо усе по-різному...

РОМАН . Ну!.. Це ти вже заглибилась у хащі.
Відкинь ти, бога ради, це своє філософствування.
До життя треба ставитися простіше!

НАТА . Так-так. Але мені здається, що я й так
все спрощую. Далі вже просто нікуди. Ось ти
говориш, що я нібито розкутішою стала. Але ж ні,
Романе, ні! Не розкутішою я стала, а брутальнішою.
Брутальнішою, розумієш? Я для себе усе вже до
того спростила, загнала у такі примітивні схеми, що
на часі вжахнутися...

РОМАН . Цікаво, цікаво.

НАТА . Нічого цікавого!

РОМАН . Цікаво: куди ти хилиш? У мене
таке враження, ніби ти запряглася наговорити мені
добрячу кіпу бридкостей про себе, викликати в мені

зневагу і у такий спосіб здихатися мене.

НАТА . Отакої! Мій любий ловеласе, запам'ятай одну важливу річ: коли приходиш до коханки — головне не налякати її тим, що ти залишишся назавжди.

РОМАН (*ошелешено*) . Нато!.. Ради бога!.. Звідки цей цинізм?

НАТА (*ніяк не реагуючи на Романову репліку*) . Невже ти думаєш, що коли б я хотіла тебе здихатися, то не знайшла б іншого, не настільки примітивного, способу? Думаєш, не змогла б обійтися без зайвих слів? Та я б просто не відчинила тобі двері — от і все.

РОМАН . Ну, двері... Це несерйозно... Хоча! Ти жінка. А це у манері жіноцтва взагалі: набрид чоловік, законний чи коханець, — ату його, нічого з ним панькатися...

НАТА . З яких це пір ти пройнявся ненавистю до жінок?

РОМАН . Ненавистю? Не зводь на мене наклеп! Нічого такого, я тільки констатую очевидне.

НАТА . От-от, наша пісня гарна й нова, починаймо її знову! Прислухайся нарешті: оче-видне! Мені нічого такого не видно. Значить, це із твоїми очима, Романе, щось не те. Яка полуда їх заслала?

РОМАН . Ну, ось... Я винен! З хворої голови

на здорову!..

НАТА . Облиш! (*Пауза*). І взагалі — давай облишимо цю дурну розмову... Он і кава вже захолола! А все через тебе...

РОМАН . От тобі й на! Кажеш: «Давай облишимо!» — й одразу ж знову винуватиш мене.

НАТА (*рішуче*) . Все, все, все! Я щезаю на кухню, бо інакше суперечка не вщухне ніколи!

Забирає зі стола тацю з філіжанкою, виходить. Роман підводиться, ходить в задумі кімнатою.

НАТА (*голос із кухні*) . Ромо, салат тобі присмачувати сметаною чи олією?

РОМАН . Чим хочеш! Мені байдуже.

НАТА (*голос із кухні*) . Тоді олією. Зекономлю сметану.

РОМАН (*з іронією*) . Ну звісно ж! На кому ж тобі ще економити, як не на мені, нещасному!

НАТА (*голос із кухні*) . Таки правда! Більше й немає на кому!

Роман підходить до вікна, відхиляє край фіранки, замислено дивиться крізь шибу. З'являється Ната — з тією ж філіжанкою, але без таці, просто несе перед собою у руці. Ставить філіжанку на край стола.

Що ти там узирив?

РОМАН *(не обертаючись)* . Нічого. Хіба щось побачиш? Ніч...

НАТА . Кава! Смакуй, а я ще на хвильку...

Виходить. Роман відходить од вікна, бере філіжанку, сідає на диван, неквапом п'є. Знову з'являється Ната — з пляшкою горілки і чарками. Ставить все це на стіл і знову йде, за хвилину-другу приносить тарілки із салатом, нарізкою, хлібом. Опоряджує стіл. Роман спостерігає за нею з якимось дивнуватим, майже відсутнім, виразом в очах.

Мислителю, ласково просимо до столу!

РОМАН *(спохопившись)* . А кажеш, що не чекала! *(Киває на пляшку)*.

НАТА . Ти про це? Так то ж із твоїх минулих відвідин лишилося. Як бачиш, нечепана...

РОМАН . Дивина! *(Підходить до столу, бере стільця, сідає)*. Невже ніхто за цей час навіть не заглянув до тебе?

НАТА . Чому ж? І заглядали, і заходили. Але я сказала собі, що цю пляшку вип'ємо удвох із тобою... Якщо... Якщо ти все-таки ще прийдеш...

РОМАН . Я розчулений! *(Бере Нату під лікоть, садовить поруч, обіймає)*.

НАТА . Звісно, можеш іронізувати...

РОМАН . Можу... Але, повір, я і справді... Ну, може, не розчулений... Скажімо, мені приємно

чути. Хоча розумію, що це — просто жарт.

НАТА . А якщо ні?

РОМАН . Тоді — тим паче приємно...

(Пригортає Натю) . Можна тебе поцілувати?

НАТА . А тобі хочеться?

РОМАН . Хочеться. Дуже навіть.

НАТА . А треба?

РОМАН . Якщо хочеться — значить, треба!

НАТА . Що ж, цілуй... *(Підставляє щоку)*.

РОМАН . А губки?

НАТА . Губки? Губки потім! *(Сміється)*. Не все одразу! Чи ти кудись поспішаєш?

РОМАН . Ні, що ти!.. Я ж сказав: скучив за тобою. *(Пересилюючи грайливий опір Наті, цілує її в губи)*.

НАТА *(схвильовано, навіть дещо збуджено)* . Який ти все-таки!.. хороший!.. *(Схиляє голову Романові на плече, шепоче)* . Чому, чому ти так довго не приходив? Я вже й надію втратила побачити тебе... тут, у мене, розумієш?.. побачити тебе знову... Боже, що я кажу?! Ти — хороший? Ні, ти жорстокий! Жорстокий...

РОМАН . Я не жорстокий... Та ні, не те... Звичайно, що жорстокий...

НАТА *(намагаючись затулити долонею Романові рота)* . Мовчи, мовчи...

РОМАН . Жорстокий...

НАТА . Мовчи...

РОМАН . Жорстокий, це так... Але передовсім до себе. Насамперед до себе... Ти навіть не уявляєш, яких зусиль вартує мені стримуватись...

НАТА . Стримуватись? Навіщо, Романе? Навіщо?

РОМАН . Ти ж знаєш...

НАТА . Дружина? Так?

РОМАН (*рвучко відсторонюючись від Нати*) . Не треба! Не треба про це... Давай не будемо...

НАТА . Добре. Давай не будемо...

Пауза.

Налий!..

Роман мовчки бере пляшку, розливає у дві чарки.

РОМАН . Ну, ось... За що ж п'ємо? За зустріч?

НАТА . Можна і за зустріч. Таку довгождану, а все ж таки несподівану і негадану... Можна сказати — випадкову...

РОМАН . Випадкову? (*Спалахнувши, відразу ж заспокоюється*). А врешті, схоже й на те... Що ж, у кожній випадковості, як сказала одна мудра людина, обов'язково присутня закономірність. Певно, для тебе цей мій прихід випадковість, але

для мене... Утім, я говорив вже, здається...

НАТА . Говорив... Не варто повторюватися. Інша — певно, теж мудра людина — сказала: коли навіть одне-єдине слово, та й звук навіть, повторити кілька разів, сприйняття вже не те, що спершу. Виникає відчуття несправжності. Підозра, що це — фальш... А я не хочу, не хочу, аби у мене з'явилося подібне відчуття. Не хочу...

РОМАН (*піднімаючи чарку*) . За зустріч!

НАТА . За неї...

Випивають. Пауза.

Роман спершу бере у руку виделку, та одразу ж відкладає її, дістає з кишені цигарки.

РОМАН . Не заперечуєш?

НАТА . З якого дива? І сама закурю, якщо пригостиш...

Роман дістає цигарку для неї, чиркає запальничкою.

Зачекай, я принесу твою попільницю...

Ната виходить, за кілька секунд повертається з круглою склянною попільничкою, ставить її на стіл, сідає на своє місце.

Чому ти мовчиш?

РОМАН . Та...

НАТА . Ну ось ще! Скільки не бачилися, а ти прийшов і мовчиш, слова не витягнеш з тебе. *(Ображається. Утім, удавано)*. Хіба зі мною вже й поговорити нема про що?

РОМАН . Тепер я тебе питаю: «Хіба ти кудись поспішаєш?» До ранку матимемо доволі часу і на балачку, і на все інше.

НАТА . І на все інше?

РОМАН . Авжеж! І на все інше...

Ната несподівано рвучко підхоплюється, нервово проходжується вздовж столу.

НАТА . Отже, ти прийшов покористуватися мною? Так?.. Наче якою-небудь річчю!

РОМАН *(намагається перевести розмову в жарт)*. Чому ж якою-небудь? Не якою-небудь! Чудовою!

Ната дратується ще більше.

НАТА . А це вже дзуськи! Я тобі не... не... не лярва!

РОМАН *(прикро вражений)*. Що з тобою? Нато, я тебе образив? Пробач!.. Повір, не хотів...

НАТА . Не хотів? *(І раптом — заспокоюється. Сідає за стіл, прикурює погаслу*

цигарку: руки її тремтять, коли підносить вогник запальнички, та однак помітно, що злість її минула). Прости... Це я даремно.... Нерви...

РОМАН . Нічого, нічого... Я розумію тебе...

НАТА . Налий ще...

Роман наливає. Спершу — Наті, по тому — собі.

РОМАН . Ну що? Мир? Чи за щось інше?

НАТА . Обов'язково — за щось?.. Давай — кожен за своє...

Подумавши якусь мить, випивають мовчки.

Пауза .

А все ж цікаво: за що ти пив? Тільки чесно.

РОМАН . Чесно?

НАТА . Так, чесно...

РОМАН . Тобі конче треба знати?

НАТА . Треба.

РОМАН . А якщо... якщо я не хочу казати?

НАТА . Чому ж?

РОМАН . Не певен, що ти знову не образишся...

НАТА . Обіцяю, що ні...

РОМАН . Що ж... Я пив за гріх.

НАТА (здивовано) . За гріх?

РОМАН . Так. Саме так. За гріх. За

гріхопадіння.

НАТА . Гріхопадіння?

РОМАН . Вірніше — гріховознесіння.

НАТА . Гріховознесіння?

РОМАН . Гріховознесіння. Авжеж, саме так:
гріховознесіння.

НАТА . Гріховознесіння? Вперше чую...

РОМАН . Так... Так... (*Пересилюючи вагання*) . Так називається один із віршів моєї дружини...

Нату пересмикнуло, вона ледве стрималася, аби не спаленіти. Та враз на її обличчі вимальовується вираз зацікавленості, заінтригованості навіть.

НАТА (*тихо, майже пошепки*) . Ти можеш його прочитати? Знаєш напам'ять?

РОМАН . Знаю.

НАТА . Тоді... прочитай, прошу...

Роман вагається.

РОМАН . Гаразд...

Розчавлює недопалок об дно попільниці, але одразу ж за тим виймає з пачки нову цигарку, припалює її.

Що ж, слухай:

*Ми — сума всіх миттєвостей життя.
Ми — владарі таємних алгоритмів,
Де «плюс» — жага, а «мінус» — каяття
За гріх, не вчинений тієї миті,
Коли сам Бог велів нам согрішити,
Прощаючи зарані безрозсудність
Безумних тіл... О, як горить
В огні пекельному облудність
Намарних дій, намарних слів,
Що ними ми хотіли відкупитись
Від всезборимих, непідвладних почуттів,
Яким було б ганебно — не скоритись...
І залишилися губи — ніжні, ніби шовк.
І залишилися груди — тугою сповиті.
І залишилися руки — сплетені у човн.
І — на твоїх ногах моїх бажань відбиток.
І залишився гріх, не вчинений тієї миті,
Коли сам Бог велів нам: «Согрішіть!»*

НАТА (по паузі, схвильовано, вражено) .
Гарно... Навіть не віригься, що так можна... О! Так
могла написати... та ні, не написати — відчути...
тільки справжня жінка!

*Роман мовчить. Здається, що зараз він десь
далеко звідси.*

Обличчя — похмуре, в очах — печаль.

Скажи: ти кохаєш її. Кохаєш?

РОМАН (*ніби прокидаючись від сну*) . Що? Ти щось питала?

НАТА . Так... А втім, пробач... Мабуть, я не маю права..

РОМАН . І все ж?

НАТА . Ну, добре... Ти любиш її?

РОМАН . Чи люблю?.. Так, люблю... Вона прекрасна і мужня людина... Жінка... Звичайно, мужність — то не обов'язково для жінки, але в її становищі...

Запинається. Виникає тривала пауза.

Обоє почувуються незручно, не знають — що і як чинити.

Однак, не будемо більше про це...

НАТА . Я знаю, як тобі нелегко... Розумію, що доводиться роздвоюватись...

РОМАН (*з докором, різко*) . Я ж просив: не будемо про це!

Пауза.

НАТА (*встаючи з-за стола*) . Піду приготую каву...